

ULUSLARARASI HUKUK ÇERÇEVESİNDE AHISKA TÜRKLERİNİN ANAVATANLARINA DÖNÜŞ SORUNU

M. Akif KÜTÜKÇÜ*

ÖZET

Ahıska Türkleri, 1944 yılında çeşitli sebepler ileri sürülerek, anavatanları bugünkü Gürcistan Cumhuriyeti'nin güneyindeki Ahıska diyarından Sovyetler Birliği denetimindeki diğer federe devletlere sürülmüşlerdir. 1990 yılında Sovyetler Birliği'ndeki federal yapının çözülmesine rağmen bu insanlara karşı yapılan hukuka aykırı muamelelerin sonuçları gidilmemiştir. Konu, Ahıska'nın geçmişte ne günümüzde Gürcistan sınırları içinde olması itibarıyla öncelikle Gürcistan'la, Rusya Federasyonu Sovyetlerin her alanda varisliğini kabul etmesi nedeniyle Rusya Federasyonu'yla, aramızdaki kanbağı nedeniyle de Türkiye'yle ilgilidir. Gürcistan 29 Nisan 1999'da Avrupa Konseyi'ne üye olmuş ve Avrupa Konseyi'ne giriş şartı olarak Ahıska Türklerinin Gürcistan toplumuyla entegrasyonu ve anavatanlarına dönmelerine izin veren hukuki bir çerçeveyi kabul edeceğini ve ayrıca, Ahıska Türklerine Gürcistan vatandaşlığını elde etme hakkı tanıyacağını Avrupa Konseyi'ne giriş şartı olarak kabul etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Hukuk, Ahıska Türkleri, Göç

ABSTRACT

In 1944, Ahıska Turks were driven from their homeland Ahıska where is today in the South of Georgian Republic to other federal states under Soviet Union authority. Despite the federal structure of the Soviet Union was broken in 1990 these people weren't provided a remedy for the illegal conduct committed against them. The subject is related to Georgia because Ahıska region is inside Georgia today also was inside Georgia in the past and also is related to Russian Federation because Russian Federation accepted the succession of the Soviet Union in every field. Moreover, the problem is related to Turkey because of the blood bond between us and Ahıska Turks. Georgia became a member of the Council of Europe in 1999 and pledged that it would accept a legal framework that lets Ahıska Turks return their homeland and integrate to Georgian Community and it would give Georgian citizenship to them as a preliminary condition to enter the Council of Europe.

Keywords: International Law, Ahıska Turks, Migration

GİRİŞ

1648 Westphalia sürecinden sonra egemen ve bağımsız devletler arasında etkili bir hukuk sistemi oluşturulmuştur. XX. yüzyılın ortalarına kadar bu hukuk sisteminin sadece devletler arasındaki ilişkilere uygulanacağı kabul edilmiştir. XX. yüzyılda uluslararası hukukun sadece devletler arasındaki ilişkilere değil; uluslararası örgütlere, bağımsızlığına kavuşamamış topluluklara ve uluslararası suçlar ve insan hakları gibi konularda bireylere de uygulanabileceği kabul edilmiştir. Bu süreç uzun mücadeleler sonucunda, insanoğlunun ağır bedeller ödeyerek ve iki Dünya savaşı gibi milyonlarca insanın ölümüyle neticelenen acı tecrübeler sonucunda gerçekleşmiştir. Ulusal hukuk düzenlerinin bireyler hakkında yeterli düzenlemeler getirmemesi halinde bireylerin, uluslararası hukuk

* Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi

sistemini de uluslararası suçlar, insan hakları gibi konularda harekete geçirebileceği kabul edilmektedir.

Ahıska Türkleri, 1944 yılında çeşitli sebepler ileri sürülerek o zamanın Sovyetler Birliği'nde federe bir unsur olan Gürcistan'dan diğer federe devletlere sürülme yoluna gidilmiştir. 1990 yılında Sovyetler Birliği'ndeki federal yapılanmanın çözülmesine rağmen bu insanlara karşı yapılan hukuka aykırı muamelenin sonuçları giderilmemiştir. Ahıska'nın geçmişte ve günümüzde Gürcistan'ın siyasi sınırları içinde olması itibarıyla sorun öncelikle Gürcistan'la ilgilidir. Aynı şekilde uygulama Sovyetler Birliği döneminde Sovyet yönetimince yapılmış ve Rusya Federasyonu da Sovyetlerin her alanda varisliğini kabul etmiştir. Bu itibarla da sorunun çözümünde Rusya Federasyonu da aynı derecede sorumludur. Konu, uluslararası hukukta uluslararası suçlar ve insan hakları çerçevesinde incelenebilir. Biz bu çalışmada daha çok insan hakları yönüne değineceğiz, uluslararası suçlar açısından konunun çok geniş olması nedeniyle inceleme dışı tutacağız. Yine sorunun esas muhataplarından biri olan Gürcistan'ın Avrupa Konseyi üyeliğine girişte vermiş olduğu tek taraflı taahhütlerin uluslararası hukuk açısından geçerliliği de incelenecektir.

I. SORUNU DOĞURAN TARİHİ GERÇEKLER VE ULUSLARARASI DÜZEYDE ÇÖZÜM ÇABALARI

A. Tarihi Süreç

Ahıska diyarı, Gürcistan Cumhuriyetinin güneyinde, Türkiye ile ortak sınıra sahip bir bölge olup, Çıldır yöresinden Kür akarsuyunun yukarı akarı ve Çoruh Çayı havzasından başlayarak, Meshet-Cahavet dağ silsilesi sonunda Borçalıya kadar uzanır.¹

Ahıska Türklerinin, anavatanları Ahıska bölgesindeki varlıklarının tarihçesi çok eskidir. Bazı görüşlere göre Ahıska Türklerinin siyasi varlığından ancak geç dönemlerde söz edilebildiği vurgulanırken, etnik açıdan bölgedeki Türk varlığının milattan öncelere dayandığı ifade edilmektedir. Daha sonra XII. Yüzyıldan itibaren kuzeyden gelen Kıpçak Türklerinin buraları yurt edindiği bilinmektedir.² 1578 senesinde Osmanlı Devletinin Gürcistan'ı fethetmesinden sonra bölge tamamen Türk yurdu olmuştur. 250 yıl Osmanlı idaresinde kalan Ahıska, coğrafi, kültürel ve demografik olarak Anadolu'nun doğal uzantısı olmuş ve Osmanlı kayıtlarında Ahıska Vilayeti olarak geçmiştir. 1828'de Rus işgalinden sonra Rusya'nın Osmanlı Devleti ile Kafkasya Türkleri arasında bir güvenlik kordonu oluşturmak politikasıyla Ermenileri bölgeye yerleştirmesi neticesinde bölge genelinde çoğunluk Ermenilere geçmiştir. Ahıska, 16 Mart 1921 Moskova Andlaşması'yla Sovyet yönetimine bırakılmıştır.³

Ahıska Türkleri, II. Dünya Savaşı sırasında Sovyetler Birliği'ndeki diğer yedi etnik grupla beraber Orta Asya'ya sürgün edilmiştir. Bu gruplardan Çeçenler,

¹ BAYRAKTAR, Rasim, Ahıska, 21. Yüzyılda İnsanlık Dramı, İzmir 1999, s. 8.

² ZEYREK, Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara 2001, s. 2-3.

³ SEZGİN, Mahmut Niyazi/AĞACAN, Kamil, Dünden Bugüne Ahıska Sorunu, Ankara Çalışmaları, No:14, Ankara-Mayıs 2003, s. 9; ZEYREK, age, s. 41.

İnguşlar, Balkarlar, Karaçaylar ve Kalmıklara Stalin'in ölümünden sonra çıkarılan 1956 Yüksek Sovyet Kararı ile eski hakları iade edilmiş ve sürgünden önceki vatanlarına yeniden dönmelerine izin verilmişken, diğer üç grubun dönmesine bu dönemde izin verilmemiştir.⁴ Ahıska Türkleri, 1956 Kararnamesine kadar Sovyetlerin tehcir politikasının bir parçası olan "özel iskan rejimi"nin , kendilerini en temel medeni haklardan yoksun bırakan sert şartlarında yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu kararnameden sonra baskılar azalmakla birlikte Volga Almanları, Kırım Tatarları ve Ahıska Türklerinin anayurtlarına geri dönmelerine izin verilmemiştir.⁵ Bunlardan sadece Kırım Tatarlarına, Sovyetlerin sona ermesiyle birlikte eski hakları iade edilmiş, ve akabinde son onbeş yıl içerisinde Ukrayna'dan Kırım'a önemli miktarda dönüş gerçekleşmiştir. Diğer grup, aslen Sovyet Volga Alman Cumhuriyeti'nden sürgün edilen Volga Almanları, ekseriyetle Sovyet döneminden sonra Almanya'ya göçmüşler ve Volga Bölgesinde ülkesel talepleri olmamıştır. Sadece sürgün edilen sekiz grubun sonuncusu Ahıska Türkleri'nin eski haklarının iadesi ve anavatanlarına dönüşü çözümlenmemiş olarak kalmıştır.⁶

Ahıska Türklerinin örgütlü olarak yürütmüş oldukları mücadele pratik değere dönüşmeyen birtakım kazanımlar elde etmiştir. İlk olarak 30 Mayıs 1968'de SSCB Yüksek Prezidyumu Ahıska Türklerinin diğer Sovyet vatandaşları ile aynı haklara sahip olduklarını ifade eden bir karar almıştır. 1974 yılında Sovyet Hükümetince alınan bir diğer karara göre sürgünde yaşayan şahıslar yurtlarına dönebilme hakkı elde etmişlerdir. Bu kararlar, 1979 yılına kadar Gürcistan SSC'ni aşamamış, pratik sonuç doğuramamıştır. 1979 yılında Gürcistan Komünist Partisi Merkez Komitesi yılda 150 aile olmak üzere Ahıskalıların geri dönüşü ile ilgili düzenleme yapmış, 1981 ile 1988 yılları arasında 1300 kişinin Gürcistan'a dönüşü sağlanmıştır. Fakat bunların yarısı etnik şiddet eylemleri yüzünden ülke dışına kaçmak zorunda kalmıştır.⁷

Gorbaçov'un iktidara gelmesi ile başlatılan Perestroyka ve Glasnost politikaları Ahıska Türklerine anavatanlarına dönüş için daha rahat mücadele etme imkanı tanımıştır. Fakat bu arada vuku bulan Fergana olayları⁸ Ahıska Türklerinin ikinci kez yeni yurt aramalarına sebep olmuştur.⁹

Stalin'in son sürgün ettiği insanlar olan Ahıska Türkleri bugün, Rusya, Ukrayna, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Gürcistan ve

⁴ SUMBADZE, Nana, "The Problem of Muslim Population of Southern Georgia: Prospects of Deportation and the Local Resistance", <http://www.policy.hu/sumbadze/Nana--Meskhetians5.html>, s. 2; ZEYREK, age, s. 64-66.

⁵ CHERVONNAYA, Svetlana, The Problem of the Repatriation of the Meskhet-Turks, Appendix to the Fact-Finding Mission of the FUEN (Federal Union of European Nationalities) delegation to Georgia, November 1998, http://arts.uwaterloo.ca/MINELRES/min/meskh/FUEN_Meskh.htm

⁶ PENTIKAINEN, Oskari/TRIER, Tom, Between Integration and Resettlement: The Meskhetian Turks, ECMI Working Paper # 21, September 2004, http://www.ecmi.de/download/working_paper_21b.pff, s. 6.

⁷ SEZGİN/AĞACAN, age, s. 26-27.

⁸ CHERVONNAYA, http://arts.uwaterloo.ca/MINELRES/min/meskh/FUEN_Meskh.htm

⁹ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 12; SEZGİN/AĞACAN, age s. 19; SUMBADZE, agm, s.2

Türkiye gibi farklı devletlerde dağınık bir halde yaşamaktadırlar.¹⁰ Ahıska Türklerinin günümüz yaşam koşulları bilhassa yerleştikleri ülkelere, hatta aynı ülke içerisinde bölgelere göre önemli değişiklikler göstermektedir.¹¹ Ahıska Türkleri yerleştikleri ülkelerde örneğin Güney Rusya'da vatansızlık ve ayırım gözetici uygulamanın muhatabı olurken, Ukrayna, Azerbaycan ve Orta Asya'da nisbeten yüksek seviyede sosyo-ekonomik bütünleşme gibi çok farklı yaşam koşullarıyla karşı karşıyadırlar. Rusya'nın Kafkasya Bölgesinde bilhassa Krasnodar Bölgesinde, çok ağır problemler bulunmaktadır. Burada Ahıska Türkleri, yerel otoritelerin ayırım gözetici uygulamalarıyla ve hatta normal geçim şartlarını sürdürmeleri için gereken durumlarda dahi bürokratik engellemeleriyle karşılaşmaktadır. Yabancı düşmanı bölgesel politikalar ve yerel Rus Kozak nüfusun önyargısı Ahıska Türklerinin geleceği hakkında kaygılar yaratmaktadır. Bölgede diğer ulusal azınlıklar bulunmasına rağmen, Ahıska Türkleri etnik ayrımcılığın ana hedefidir.¹²

Sovyetler Birliği'nin çözülmesini takiben bağımsız ve özerk cumhuriyetler kendi bölgelerinde başat duruma gelmişlerdir. Ancak kendi bölgesel birimlerine sahip olamayan Ahıska Türklerinin durumu daha da kötüleşmiş ve yalnızca etnik ayrımcılığa maruz kalmayıp, aynı zamanda etnik şiddete de hedef olmuşlardır. Ahıska Türklerinin bir kısmının maruz kaldıkları baskının ve bundan duydukları korkunun temel sebebi teknik olarak vatansız olmalarıdır.¹³ 1989 Fergana olaylarından sonra Özbekistan'dan çıkarılan Ahıskalılar Rusya Federasyonu, Azerbaycan, Ukrayna başta olmak üzere diğer SSCB Cumhuriyetlerine götürülmüştür. Bu çerçevede Rusya Federasyonuna yaklaşık 65 bin Ahıska Türkü'nün iskan edildiği bildirilmektedir. Bunun da önemli bir kısmı Krasnodar bölgesinde yoğunlaşmıştır. Krasnodar'daki Ahıskalıların sayısına ilişkin veriler 12 binle 30 bin arasında değişmektedir. Burada yaşayan Ahıskalıların birkaç bininin vatandaşlık hakkı vardır.¹⁴

Günümüzde bağımsız bir devlet olan Gürcistan'dan sürgün edilen Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönmelerine Gürcistan tarafından karşı çıkılmakta ve Ahıska Türk Örgütlenmelerine ve Uluslararası Topluma karşı taahhütte

¹⁰ Ahıska Türklerinin nüfusu konusunda farklı kaynaklarda değişik rakamlar bulunmaktadır. Bunlardan birine göre bugün 264 değişik bölgede, 629 bin Ahıska Türkü yaşamaktadır. Bkz. http://www.cavityalcin.com/dunya_siyaseti_22.html; Bir başka kaynağa göre ise, 1989 Sovyetler Birliği nüfus sayımlarına göre Sovyet Cumhuriyetlerinde toplam 207.500 Ahıska Türkü olduğunu belirtmektedir. Bu kaynak SSCB dışındaki Ahıskalıları bahsetmemektedir. Bkz. CHERVONNAYA, http://arts.uwaterloo.ca/MINELRES/min/meskh/FUEN_Meskh.htm; konuyla ilgili olarak daha başka kaynaklar da verilebilir. Ancak şunu hemen belirtmek gerekir ki konuyla ilgili bu kadar farklı rakamların çıkması, Ahıskalıların 1944 sürgünüyle birlikte çoğunun buldukları Cumhuriyetlerin vatandaşlığına geçmeleridir.

¹¹ SUMBADZE, agm, s. 3.

¹² MESKHETIAN TURKS: Solution and Human Security, Forced Migration Projects, Open Society Institute, Chapter Two: Contemporary Conditions and Dilemmas, <http://www2.soros.org/fmp2/html/mesktwo.html>, s. 1-3; PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 13; MERT, Okan, Türkiye'nin Kafkasya Politikası ve Gürcistan, İstanbul 2004, s. 73.

¹³ SEZGIN/AĞACAN, age, s. 22.

¹⁴ KALAFAT, Yaşar/AĞACAN, Kamil, Güney Kafkasya Barışının Sağlanmasında Anahtar Etnisite-Ahıskalılar, Avrasya Dosyası, Cilt: 10, S: 1, s. 194-195.

buldukları anavatanına dönüş planlarını gerçekleştirmeye yönelik düzenlemeleri etkin bir şekilde engellemektedirler.

B. Uluslararası Düzeyde Çözüm Çabaları

Sovyetler Birliği'nin çökmesinden 1996'ya kadar olan dönem içerisinde uluslararası toplumun dikkati eski Yugoslavya ve eski Sovyetler Birliği'ndeki şiddetli uyuşmazlıklara odaklandığı için, Ahıska Türkleri konusu bu dönemde hemen hemen hiç dikkati çekmemiştir. 1996 Mayıs'ında "Bağımsız Devletler Topluluğu ve Alakalı Komşu Devletlerdeki Mülteciler, Yerinden Edilmiş Kişiler, Diğer Gönülsüz Yerinden Edilme Şekilleri ve Geri Dönerlerin Problemleri Hususundaki Bölgesel Konferans" Bağımsız Devletler Topluluğundaki istekleri dışında yerinden edilen insanlar, mülteciler ve geri dönerlerin problemlerinden bahsedilmektedir.¹⁵

Sözkonusu Konferans Bildirisi özetle:

"Daha önceden sürgün edilmiş halklara mensup kişilerin gönüllü olarak geri dönme hakkı vardır. Bu hak, transit geçişin güvenceye alınmasını, kendilerine ait malvarlığının yasaklanmamış kısmını birlikte götürmelerini ve tarihi vatanlarında birleşmeleri için yardımı da kapsar." şeklindedir.¹⁶

Burada, uluslararası topluluk Ahıska Türklerinin yeniden yerleştirilme konusunu resmen tanımıştır. Konferansta çok az somut sonuçlar elde edilmesine rağmen, sorunun uluslararası boyut kazanmasında önemli bir adım olmuştur.

7-10 Eylül 1998'de La Haye'de AGİT Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiseri Max van der Stoep'in, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Açık Toplum Enstitüsünün Zorunlu Göç Projesi ile işbirliği ve ev sahipliğinde Ahıska Türkleriyle alakalı konularda Rusya Federasyonu, Azerbaycan ve Gürcistan Hükümet Temsilcilerinin yanı sıra, bu ülkelerdeki Ahıskalı Türklerin temsilcileri ve Vatan Örgütünün temsilcilerinin katılımıyla Müzakereler gerçekleştirilmiştir. Toplantının sonunda Gürcistan Temsilcisinin muhalefeti karşısında, bu belgenin amaçları çerçevesinde Mesketiya Türkleri kavramı benimsenmiştir.¹⁷

Toplantıda; ilgili bütün taraflar arasında Ahıska Türklerinin durumu hakkında bilgi değişimi; konuya uluslararası toplumun dikkatini çekmek; tüm politik hakların önemini vurgulamak; insan haklarına saygı; vatansız Ahıska Türklerinin sayısının azaltılması; Ahıska Türklerinin yerleştiği bölgelerdeki etnik tolerans programının geliştirilmesi ve 1996'daki Konferansta ortaya konulan prensiplerin takibi gerekliliği gibi konular ele alınmıştır.¹⁸

15-17 Mart 1999'da Viyana'da yine aynı grubun ev sahipliğini yaptığı ve organize ettiği toplantı, La Haye Toplantısına katılanların yanı sıra, Türkiye,

¹⁵ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 30.

¹⁶ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 31.

¹⁷ MESKHETIAN TURKS: Solution and Human Security, Forced Migration Projects, Open Society Institute, Appendix One: Framework Document, <http://www2.soros.org/fmp2/html/meskapp1.html>, s. 4.

¹⁸ MESKHETIAN TURKS, Appendix One: Framework Document, s. 1-4; SUMBADZE, agm, s. 10.

M. Akif KÜTÜKÇÜ

Ukrayna, Birleşik Devletler ve Avrupa Konseyinden de temsilcilerin katılımıyla gerçekleşmiştir. Toplantıda Ahıska Türklerinin eski haklarının iadesi, yeniden anavatanlarına dönmeleri ve ikamet ettikleri yerlerdeki statülerinin düzenlenmesi konularına bilhassa dikkat çekilmiştir.¹⁹ Bununla birlikte herhangi bir somut çözüm ortaya konulamamıştır. Rusya Federasyonu Delegasyonu, Ahıska Türklerinin Rus Toplumuna hukuki bütünleşmesi hususunda taahhütte bulunmayı reddetmiştir. Bundan başka aynı delegasyon Ahıska Türklerinin Gürcistandaki anavatanlarına dönmelerinin bütün çalışmalar için ana amaç olması gerektiğini ileri sürmüştür. Toplantı, Rusya Federasyonu için herhangi bir somut plan göstermemektedir.²⁰

Gürcistan Delegasyonu geri dönenlerin vatandaşlık konusunu 1999'un sonuna kadar çözmeyi taahhüt etmiş ve Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönüşleriyle alakalı konularla ilgilenmek için yakın gelecekte bir Devlet Komitesi veya Vatana Dönüş Servisi'nin kurulacağını duyurmuştur. Takip eden ayda Komite gerçekten kurulmuş olmasına rağmen, Gürcistan'ın anavatanlarına dönüş meselesini etkin bir şekilde çözmek arzusunun çok Avrupa Konseyine katılma isteği nedeniyle bunu yaptığı anlaşılmaktadır. Gerçekten de Gürcistan Hükümetinin usulü dairesinde yüklendiği yükümlülükleri eyleme çevirmediği görülmektedir ve bazı ayrıntılar Ahıska Türkleriyle alakalı kanunların uygulanmasına mani olmaktadır. Bu aynı zamanda Gürcistan vatandaşlığını seçerek dönenler için de problemdir.²¹

Avrupa Konseyinin Ahıska Türkleri meselesi hakkındaki Viyana Müzakerelerine dahil olması, şartlı olarak Gürcistan'a üyelik için öne sürülen yükümlülükleri ve şartları teşvik etmek ve gözetlemek stratejisinin bir parçasıdır.²²

Azerbaycan ve Gürcistan tarafından 1999'un sonu ve 2000'in ortalarında sırasıyla Azerbaycan ve Gürcistan'da daha sonraki Müzakerelerin gerçekleştirilmesi daveti Viyana toplantısı katılımcıları tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Bununla beraber bu müzakereler asla gerçekleştirilememiştir. La Haye Müzakereleriyle açılan politik pencere uluslararası toplumun dikkatini çok daha güncel meselelere taşımıştır. Bir sonraki ay Kosova krizinin başlaması gelecekteki müzakerelerin ertelenmesini ortaya çıkarmıştır ki bunun anlamı, 1998 öncesine geri dönüştür.²³

Daha ileri müzakerelerin yokluğunda Avrupa Konseyinin konu hakkında lider rolü alacağı beklenmekteydi. Ancak 1999'dan günümüze kadar konu hakkında uluslararası toplum tarafından koordine edilen çabalar, dikkat ve baştan sona saik genel olarak zayıflatmıştır.

¹⁹ Annual Report 1999 on OSCE Activities, 1.1.13 OSCE Mission to Georgia, <http://osce.org/docs/english/misc/anrep99e.htm>; SUMBADZE, agm, s. 10.

²⁰ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 33.

²¹ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 33.

²² PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 33.

²³ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 33-34.

II. GÜRCİSTAN'IN AVRUPA KONSEYİNE ÜYE OLMASI VE YÜKLENDİĞİ YÜKÜMLÜLÜKLERİN GEÇERLİLİĞİ

A. Gürcistan'ın Avrupa Konseyine Girmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Taraf Olması

Gürcistan, 1996 yılında Avrupa Konseyi üyeliği için müracaat etmiş ve Ahıska Türkleri meselesi hakkındaki Viyana Müzakerelerinden kısa bir süre sonra 29 Nisan 1999'da, Gürcistan, Avrupa Konseyinin kırkıbirinci üyesi olarak kabul edilmiştir. 20 Mayıs 1999'da ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini, 07 Temmuz 2002'de ise Ahıska Türklerinin ana meselesi olan mülkiyet hakkıyla alakalı 1 Nolu Protokolü bazı çekinceler ileri sürerek imzalamıştır.

Gürcistan'ın Avrupa Konseyine girmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraf olması, Ahıskalıların yeniden anavatanına dönme konusunda kalıcı bir çözüm bulmak için elverişli bir ortam sunmuştur.²⁴ Gürcistan'ın Avrupa Konseyine tam üyeliği ile Ahıska Türklerinin Gürcistan'daki anavatanlarına dönmeleri hakkında gerçekleştirilen ilerleme arasındaki bağ, resmen Aralık 1998'de Devlet Vatana Dönüş Servisi Şefi tarafından teyit edilmiştir.²⁵ 29 Ocak 1999'da, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından Gürcistan'dan Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönmelerini sağlamak için bir hukuki çerçeve benimsemesi beklentisinde olan metin kabul edilmiş, bu da konu hakkında Avrupa Konseyinin daha aktif bir rol alacağını göstermiştir. Nisan 1999'da Avrupa Konseyi, Viyana Müzakerelerine katılmıştır.²⁶

Avrupa Konseyine giriş şartı olarak Gürcistan, Ahıska Türklerinin Gürcistan Toplumuyla entegrasyonu ve anavatanlarına dönmelerine izin veren hukuki bir çerçeveyi kabul edeceği sözünü vermiştir. Ayrıca, Ahıska Türklerine Gürcistan vatandaşlığını elde etme hakkı tanıyacağını da taahhüt etmiştir.²⁷ Hukuki çerçeve Gürcistan'ın Avrupa Konseyine girmesinden itibaren iki yıl içerisinde tamamlanacak, ve on iki yıl içerisinde anavatanlarına dönme hususu kolaylaştırılacaktır.

1999 yılının Temmuz'unda Avrupa Konseyi, AGİT ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği uzmanlarınca Gürcistan'da hazırlanan ortak raporda Gürcistan'ın bu konudaki çabaları yetersiz bulunmuştur.²⁸

Avrupa Konseyi, Gürcistan'la ilgili olarak hazırladığı bir başka raporun mülteciler ve yer değiştiren kişilerle ilgili bölümünde, sayıları 200 ila 300 bin arasında değişen ve anavatanlarına dönüş hakkı isteyen Ahıska Türklerinin bu hakkının Gürcistan Devlet Başkanı tarafından bir kararname ile resmen

²⁴ SUMBADZE, agm, s. 4-5.

²⁵ Radio Free Europe/Radio Liberty, <http://www.rferl.org/caucasus-report/1998/12/42-161298.asp>

²⁶ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 33.

²⁷ First Report on Georgia, Council of Europe, http://www.coe.int/t/E/human_rights/ecri/1-ECRI/2-Country-by-country_approach/Georgia/CBC1-Georgia.asp#P184_30012, s. 8.

²⁸ SEZGIN/AGACAN, age, s. 28.

tanındığı; ancak geri dönüşün bürokrasi ve bazı yerel otoritelerin direnmesi yüzünden engellendiği belirtilmektedir.²⁹

2001’de, Avrupa Konseyi, Gürcistan’a “sürgün edilen Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönmeleri meselesi hakkında Avrupa Konseyi ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliğine karşı yüklenmiş olduğu ödevini hızlandırması” ve “Sovyet rejimi döneminde Gürcistan’a anavatanlarına dönen sürgün edilen diğer etnik gruplara verilen aynı eski haklarının iadesi statüsünü vermesini” ısrar etmiştir.³⁰

B. Avrupa Konseyine Karşı Yükümlülük: Kanun Tasarısı

Gürcistan’ın Ahıska Türkleri meselesine yaklaşımı ve Avrupa Konseyi’ne verdiği söze binaen hazırladığı kanun tasarısı, Gürcü yetkililerin meselenin çözümünü istemediğinin en açık delilidir. Konuya ilişkin iki kanun tasarısından biri, beş hükümet-dışı organizasyonla beraber Gürcistanlı siyasetçi ve insan hakları aktivisti Guram Mamulia’nın başkanlığında Vatana Dönüş Servisi tarafından, diğeri ise, Mülteci Meseleleri Bakanlığı adına Gürcü Genç Hukukçular Birliği tarafından hazırlanmıştır. Ulusal Güvenlik Konseyi ve Vatandaşlıkla İlgili Entegrasyon hakkındaki Parlamento Komisyonunda yapılan görüşmelerden sonra, ikinci tasarı daha sonraki çalışmalara bir temel olarak benimsendi. Gürcistan ile Avrupa Konseyi ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği arasında tasarı kanun hakkında müzakereler yapıldı. Gürcistan Delegasyonu ile Avrupa Konseyi hukukçuları arasında Mart 2001’de Strasbourg’da yapılan toplantıdan sonra, birtakım değişikliklerle kanun tasarısı Adalet Bakanlığına gönderildi.³¹

Kanun tasarısı, inter alia Gürcistan vatandaşlığını kazanmak için dönenlerin 1944’deki sürgüne ilişkin dokümanları sunmak zorunda olduklarını şart koşturmuştur. Geri dönen bir kimse Gürcistan’a geldikten bir yıl sonra vatandaşlık için başvurabilecektir. Mevcut kanun tasarısı, Gürcistan Hükümetine Sovyetler Birliği tarafından gerçekleştirilen sürgüne ilişkin olarak sorumluluk yüklediği için Ahıska Türklerinin hukuki olarak eski haklarının iadesini sağlamamaktadır.³² Bununla birlikte, 1997’de “Baskı Altında Tutulanların Sosyal Korunması ve Siyasi Misillemenin Kurbanları olarak Gürcistan Vatandaşlığının Tanınması Hakkındaki Kanun”un yürürlüğe girmesi ile, Gürcistan, sürgün edilen Ermeni, Rum ve Gürcülere eski haklarını iade etmiştir. Bu insanlara basit bir hukuki prosedür ile kaybettikleri haklar iade edilebilir ve özel bir sosyal koruma elde edebilirler. Fakat Ahıska Türkleri bu kanunun kapsamına alınmamıştır.³³

Ahıska Türklerinin gündemiyle ilgilenen çoğu hukukçu ve çeşitli organizasyonlar kanun tasarısı ağır bir biçimde eleştirmişlerdir. Gürcistan

²⁹ SEZGİN/AĞACAN, age, s. 29.

³⁰ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 37-38.

³¹ SUMBADZE, agm, s. 5.

³² SUMBADZE, agm, s. 5.

³³ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 35-36; SUMBADZE, agm, s. 5.

hukuku çifte veya çok vatandaşlığı kabul etmediği için, Ahıska Türklerinin çoğu anavatana dönmenin çok riskli olduğunu düşünmektedirler. Pratikte, bu kanunun anlamı, anavatana dönme, Ahıska Türklerinin yaşadıkları ülkelerdeki ekonomik, sosyal ve politik bağlardan vazgeçmeleri zorunluluğudur. Ülkeye giriş halinde ise Gürcistan vatandaşlığını kazanma ümidinin belirsiz olmasıdır. Bundan başka, sürgünden altmış yıl sonra, yerel otoritelerin bir kimsenin kendisinin veya atalarının sürgün edildiğini gösterir bir belge tedarik etmeleri eğer imkansız değilse, çok zordur.³⁴

Bir taraftan, Gürcistan, uluslararası toplumun yoğun baskısı ile 1999'da anavatana dönüş için bir çerçeve oluşturmayı kabul etmiştir. Diğer taraftan, Gürcistan'ın bugünkü anlayışıyla anavatana dönüş, pratikte hemen hemen imkansız hale gelmektedir. Anavatana dönüşü hazırlamak için yüklenen görünür çabalar ise esas itibarıyla uluslararası toplumu memnun etme amacına hizmet etmektedir. Kanun tasarısı geliştirildikten sonra Gürcistan Vatana Dönüş Servisinin ilaveten anavatana dönmeye doğru çabaları büyük bir aksilikle zedelenmiş ve sönük bir biçimde Sürgün Edilmiş Ahıska Nüfusu Hakkında Devlet Komisyonuna havale edilen tasarı 2001 yılının başlarında Gürcistan Hükümeti tarafından herhangi bir açıklama yapılmaksızın reddedilmiştir. Bunun sonucunda, Mamulia ve onun personelinin tamamı 23 Şubat 2001'de istifa etmiş ve bu Servis dağıtılmıştır.³⁵ İstifasından önce yapılan bir görüşmede Mamulia, bu konuda gelişme kaydedilmesi için uluslararası toplumun Gürcistan'a baskı yapması gerekliliğini dile getirmiştir. O, konuyu çözmek için kendilerinin yaptıkları çabaların Gürcistan Hükümetince reddedilmesine atıfta bulunarak "bu problemi kafi derecede yüksek insanlık seviyesinde bağımsız olarak çözememek hem benim ayıbım, hem de benim neslimin ayıbıdır" demiştir.³⁶

Şu ana kadar, bu Tasarı kanunlaştırılmamıştır ve Devlet Bakanlığında beklemektedir.

Genel olarak, Ahıska Türklerinin anavatana dönmelerini savunan kimselere, Gürcistan siyaseti içerisinde güvensizlik ve derin şüphecilikle bakılmış ve hatta zaman zaman psikolojik ve fiziksel olarak taciz bile edilmişlerdir. Anavatana dönüş konusu Gürcistan kamuoyu arasında çok hassas ve duygusal olarak yaklaşılan bir konudur. Gürcistan konuyu ele almak ve çözmeye çabalamak hususunda ciddi anlamda isteksizdir. Gerçekleştirilen herhangi bir ilerlemenin, ekseriyetle uluslararası topluluk tarafından yapılan baskı sonucu olduğu görülebilir.

C. Yüklendiği Yükümlülüklerin Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Avrupa Konseyine giriş şartı olarak Gürcistan, Ahıska Türklerinin Gürcistan Toplumuyla entegrasyonu ve anavatanlarına dönmelerine izin veren hukuki bir çerçeveyi kabul edeceğini ve ayrıca, Ahıska Türklerine Gürcistan vatandaşlığını

³⁴ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 36.

³⁵ MAMULIA, Guram,(Letter) <http://groups.yahoo.com/group/multiethnic/message/1398>.

³⁶ PENTIKAINEN/TRIER, agm, s. 36-37.

M. Akif KÜTÜKÇÜ

elde etme hakkı tanıyacağını da taahhüt ettiğini yukarıda belirtmiştik. Gürcistan'ın uluslararası topluma karşı yüklediği bu taahhütlerinin uluslararası hukuk çerçevesinde geçerliliği nedir?

Genel hukuk biliminde hukuksal işlem, belirli bir hukuk düzeninde bir ya da birden çok kimsenin hukuksal sonuç doğurmaya yönelmiş irade açıklamasını belirtmektedir. Hukuksal işlemin bir irade açıklaması olması, bu irade açıklamasının biçimi bakımından aksi öngörülmedikçe, herhangi bir koşul getirmemektedir. Hukuksal işlemin, bir hukuksal sonuç doğurmak üzere yapılmış olması da, bu işlemin ya bir hukuksal durum yaratmak ya varolan bir hukuksal durumu değiştirmek ya da sona erdirmek üzere yapılmış olmasını gerektirmektedir. Hukuksal işlemin bir hukuk düzeni içinde geçerli olabilmesi için, ayrıca, bu düzence hukuk kişilerine bu türden hukuksal işlemler yapma hak ya da yetkisinin tanınmış olması gerekmektedir.³⁷

Uluslararası hukukta da bir hukuksal işlemin varlığı bu hukuk kişilerinden özellikle devletlerin ve uluslararası örgütlerin irade açıklamalarına bağlı olup, yine bunlar arasında ya bir hukuksal durum yaratmak ya varolan bir hukuksal durumu değiştirmek ya da sona erdirmek üzere yapılmış olmasını gerektirmektedir. Bir hukuksal işlemin üçüncü özelliğini oluşturan ve ait olduğu hukuk düzenince hukuk kişilerine tanınan hak ve yetkilere dayanması gerektiği konusuna gelince, bazı noktaların uluslararası hukuksal işlemler bakımından aydınlığa kavuşturulması gerekmektedir. En başta, uluslararası hukukta da bir hukuksal işlemin dayanağını uluslararası hukukun çeşitli kaynakları aracılığıyla yaratılmış kuralların oluşturduğu yadsınmamaktadır. İkinci olarak, uluslararası hukukta iç hukuktan farklı olarak, hukuk kaynakları ile bireysel ve öznel hak ve yükümlülük doğuran hukuksal işlemlerin birbirlerinden ayrılması her zaman kolay değildir.³⁸

Uluslararası hukukta tek-tarafli uluslararası hukuk işlemleri, uluslararası hukukun tek bir uluslararası hukuk kişisinin irade açıklamasına hukuksal etkiler bağladığı hukuksal işlemlerdir. Tek-tarafli uluslararası hukuk işlemleri, bunları gerçekleştiren hukuk kişileri bakımından yükümlülükler ve üçüncü kişiler bakımından ise haklar yaratmaktadır.³⁹ Uluslararası hukuk kişilerinden devletin tek tarafli olarak hukuki tasarruflarda bulunma yetkisi ilke olarak tartışmasız kabul edilmekle birlikte, bu yetkinin sınırları ve kullanılış şekli farklılıklar arzedeabilmektedir. Her halükarda, bir irade açıklamasının hukuki işlem oluşturabilmesi için devlete atfedilebilmesi, yani devleti temsil etmeye yetkili organlar tarafından yapıldığının tespit edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, tek tarafli işlemler belirli bir şekle bağlı değildir.⁴⁰ Nükleer denemeler davasında, tartışılan konulardan birisi Fransa'nın tek tarafli açıklamalarının Divan tarafından

³⁷ PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk Dersleri, I. Kitap, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara-2001, s. 247.

³⁸ PAZARCI, age, s. 248-249.

³⁹ PAZARCI, age, s. 252.

⁴⁰ ÇAĞIRAN, Mehmet Emin, Uluslararası Hukukta Devletin Tek Tarafli İşlemleri, Ankara-2005, s. 401.

bağlayıcı kabul edilmesi ve uluslar arası sorumluluğunun doğacağı görüşü yer almıştır.⁴¹

Gürcistan, Avrupa Konseyi'ne vermiş olduğu sözle, bir yandan Ahıska Türklerinin Gürcistan'a dönme haklarını tanıyarak tek-tarafli uluslararası hukuk işlemi olarak tanımayı,⁴² diğer taraftan ise tek-tarafli sözvermeyi⁴³ gerçekleştirmiştir.

III. AHISKA TÜRKLERİNİN HAKLARI VE BUNLARI KULLANABİLME YOLLARI

Gürcistan'ın ulusal hukukuna göre bir kısım düzenlemeleri bulunmaktadır. Bu düzenlemeler yeterli olsa uluslararası sistemin korumasına ihtiyaç kalmaz. Uluslararası sistemde Gürcistan'ın da dahil bulunduğu bölgesel İnsan haklarını koruma mekanizmasını gündeme getiren Avrupa Konseyi, Dünyadaki en etkili sistem olarak kabul edilmektedir. Avrupa Konseyi tarafından 1950 yılında kabul edilen temel hak ve hürriyetlerin korunmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesine göre Gürcistan'ın sorumlu tutulup tutulamayacağını değerlendirmemiz gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, statik bir yapıya sahip değildir, dinamik özellikler göstermektedir. Bu dinamizm Sözleşmeye ek kabul edilen protokollerde kendisini göstermektedir. Sözleşmeyle aynı tarihte kabul edilen ek protokolle mülkiyet hakkı,⁴⁴ asıl Sözleşme metninde olmamasına rağmen sonradan kapsama alınmıştır. Burada Gürcistan'ın sürgün olayında kendi fiilinin olmadığını ileri sürmesi, Sözleşmeye taraf olduktan önceki bir olaydan sorumlu tutulamayacağını ileri sürmesi geçersizdir. Şöyle ki sürgün olayının sonuçları Gürcistan'ın Sovyetler Birliğinden ayrılıp tam bağımsızlığını kullanmasından sonra da Ahıska Türkleri kendi vatanlarına dönememiş; Sözleşme ek protokolü ile teminat altına alınan mülkiyet haklarını kullanamamışlardır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Kıbrıs'ta mülkiyet haklarını kullanamadığı gerekçesiyle bayan Loizidou Türkiye'ye karşı açtığı davada Türkiye'nin benzer itirazlarını

⁴¹ ÇAĞIRAN, age, s. 3.

⁴² **Tanıma**, bir uluslararası hukuk kişinin kendi dışında oluşan bir olayı, bir durumu, bir belgeyi ya da bir iddiayı kendisi bakımından yasal kabul ettiğini ve hukuksal ilişkilerini bu yolla kabul edilen veriler üzerine kuracağını bildiren bir hukuksal işlemdir. Tanıma konusunda bkz. PAZARCI, age, s. 258-259.

⁴³ **Tek-tarafli sözverme**, bir uluslararası hukuk kişinin belli bir konuda belli bir biçimde davranacağını hiçbir karşılık koşulu koymadan ve öteki kişilerce kabul edilmesini aramadan belirten tek tarafli bir irade açıklamasıdır. Tek-tarafli sözverme konusunda bkz. PAZARCI, age, s. 263-264.

⁴⁴ **Mülkiyet Hakkının Korunması**

Her hakiki veya hükmi şahıs mallarının masuniyetine riayet edilmesi hakkına maliktir. Herhangi bir kimse ancak amme menfaati icabı olarak ve kanunun derpiş ettiği şartlar ve devletler hukukunun umumi prensipleri dahilinde mülkünden mahrum edilebilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin emvalin umumi menfaate uygun olarak istimalini tanzim veya vergilerin veyahut sair mükellefiyetlerin veyahut da para cezalarının tahsili için zaruri gördükleri kanunları yürürlüğe koymak hususunda malik buldukları hukuka halel getirmez.

M. Akif KÜTÜKÇÜ

reddederek, Türkiye'nin tazminat ödemesine karar vermiştir.⁴⁵ Ahıska Türkleri, hukuken ve fiilen mülkiyet haklarına kavuşmadığı sürece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi sisteminden faydalanma hakkına sahip olacaklardır. Ayrıca Gürcistan gerekli düzenlemeleri yapmadığı takdirde, Sözleşme'nin 13. maddesi⁴⁶ hükümleri çerçevesinde etkili başvuru hakkının ihlali gündeme gelecektir. 1997'de "Baskı Altında Tutulanların Sosyal Korunması ve Siyasi Misillemenin Kurbanları olarak Gürcistan Vatandaşlığının Tanınması Hakkındaki Kanun"un yürürlüğe girmesi ile, Gürcistan, sürgün edilen aralarında Ermeni, Rum ve Gürcülere eski haklarını iade eden, fakat Ahıska Türklerini kapsamayan bu kanundan dolayı Sözleşme'nin 14. maddesindeki⁴⁷ ayrımcılık yasağı da ihlal edilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde Gürcistan'a karşı hem devlet başvurusu hem de bireysel başvuru imkanı vardır. Sözleşmeye taraf devletlerden birisi, mesela Türkiye, Gürcistan'ın Ahıska Türklerine karşı ihlal ettiği mülkiyet hakkını ileri sürerek başvuru imkanına sahiptir. Şimdiye kadar Türkiye dahil hiçbir taraf devlet Gürcistan'ı bundan dolayı Mahkeme önüne getirmediğini görmekteyiz.

Bireysel başvuru ise, hakkı ihlal edilen her kişi tarafından kullanılabilir. Ahıska Türkleri tarafından Gürcistan'a karşı açılan bir davanın olup olmadığını bilmiyoruz. Gürcistan, Avrupa Konseyine üye olurken, Konseye Ahıska Türklerinin dönüşü ile ilgili iki yıl içerisinde hukuki düzenlemeler yapmayı, üç yıl içinde geri dönüş sürecini başlatmayı ve üyelikten itibaren de 12 yıl içerisinde bu süreci tamamlamayı taahhüt etmiştir. Geçen zaman içerisinde Gürcistan uluslararası hukuka göre üstlenmiş olduğu yükümlülükleri yerine getirmemiştir. Avrupa Konseyi, bu yükümlülüklerin yerine getirilmesinin takipçisi olması gerekir. Avrupa Konseyine üye devletler ve bilhassa Türkiye konuyu gündeme

⁴⁵ "Sözleşme'nin 1. maddesi ile her ne kadar, Sözleşme'nin uygulama alanı sınırlanmışsa da, Mahkeme, "hüküm ve tasarruf" veya "yargı yetkisi" kavramının sadece taraf devletlerin ulusal toprakları ile sınırlı olmadığına dikkat çekmektedir. Akit devletler, kendi makamlarının bütün eylem ve işlemlerinden sorumludur. Taraf bir devlet yasal olsun veya olmasın, kendi ulusal sınırlarının dışında belli bir bölgeyi denetim altında tutuyorsa, o bölgeyi denetim altına alan askeri birliklerinin hareketinin sonuçlarından sorumludur." Ayrıca, Sözleşme yürürlüğe girmeden önceki bazı ihaller de Sözleşme kapsamında değerlendirilebilir, meğer ki olayın sonuçları Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra devam ediyor olsun. Buna göre Sözleşme yürürlüğe girmeden önce gerçekleşen ve sonuçları Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra devam eden sorunlar Sözleşme organlarıncaya incelenebilecektir. Loizidou-Türkiye Davasında, mülkiyet hakkının sürekli ihlal edildiği kararına varmış, Türkiye'nin zaman yönünden yetkisizlik itirazını reddetmiştir. Türkiye her ne kadar ileri sürdüğü çekincelerle Kıbrıs'ı Sözleşme'nin kapsamı dışında bırakmışsa da Mahkeme Türkiye'nin bu konudaki çekincelerini dikkate almamıştır. BOZKURT, Enver, İnsan Haklarının Korunmasında Uluslararası Hukukun Rolü, Ankara-2003, s. 207, 209.

⁴⁶ **Etkili Başvuru Hakkı**

İşbu Sözleşmede tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen her şahıs ihlal fiili resmi vazifelerini ifa eden kişiler tarafından bu vazifelerin ifası sırasında yapılmış da olsa, milli bir makama fiilen müracaat hakkına sahiptir.

⁴⁷ **Ayrımcılık Yasağı**

İşbu Sözleşmede tanınan hak ve hürriyetlerden istifade keyfiyeti bilhassa, cins, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler milli veya sosyal menşee, milli bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi diğer bir durum üzerine müesses hiçbir tefriğe tabi olmaksızın sağlanmalıdır.

getirmelidir. Bugün olduğu gibi, Gürcistan, Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönüşlerini sağlamamakta ısrar edecek olursa bireysel bazda AİHM'ne davalar açmak suretiyle bu insanların uğramış oldukları zararların karşılanması talep edilmelidir. Yoğun tazminatlar ödemek zorunda kalacak olan Gürcistan, bu insanların haklarını teslim etmek zorunda kalacaktır. Halbuki, bu mesele Dünya Kamuoyu nezdinde vurgulanacak önemli bir insanlık sorunudur. Ahıskalıların, kendi haklarını uluslararası hukuk platformuna taşımaları gerekir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ahıska Türkleri, 1944 yılında çeşitli sebepler ileri sürülerek o zamanın Sovyetler Birliği'nde federe bir unsur olan Gürcistan'dan diğer federe devletlere sürülme yoluna gidilmiştir. 1990 yılında Sovyetler Birliğindeki federal yapılanmanın çözülmesine rağmen bu insanlara karşı yapılan hukuka aykırı muamelenin sonuçları giderilmemiştir. Ahıska'nın geçmişte ve günümüzde Gürcistan'ın siyasi sınırları içinde olması itibarıyla sorun öncelikle Gürcistan'la ilgilidir. Aynı şekilde uygulama Sovyetler Birliği döneminde Sovyet yönetimince yapılmış ve Rusya Federasyonu da Sovyetlerin her alanda varisliğini kabul etmiştir. Bu itibarla da sorunun çözümünde Rusya Federasyonu da aynı derecede sorumludur.

Biz çalışmamızda sorunun taraflarından Rusya Federasyonunun sorumluluğunu ve yapması gerekenleri incelemedik. Rusya Federasyonunun devletlerin halefiyeti çerçevesinde sorumluluğunun ayrı bir çalışma konusu olacağı düşüncesindeyiz. Konu, Gürcistan'ın Avrupa Konseyi üyeliği bağlamında ele alınmıştır. Nitekim, Gürcistan'ın üyelik sürecinde vermiş olduğu sözler Ahıska Türklerinin sorununu çözecek boyuttadır. Yeter ki Gürcistan bu taahhütlerinin arkasında dursun. Zaten bu taahhütler, uluslararası hukuk açısından kendisini bağlayıcıdır. Diğer taraftan, Gürcistan'ın yükümlülüğünü yerine getirmesi için başta Türkiye olmak üzere Avrupa Konseyi üyesi devletler nezdinde girişimde bulunulmalıdır.

Farklı ülkelerde yaşamak zorunda olan Ahıskalıların sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitsel sorunlarının çözümü için ilgili devletler nezdinde girişimler yapılmalıdır. Bilhassa Rusya'nın Krasnodor bölgesinde yaşayan Ahıskalıların çözümü için ilgili devlet ve uluslararası kuruluşlar nezdinde girişimler başlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

Annual Report 1999 on OSCE Activities,
<http://osce.org/docs/english/misc/anrep99e.htm>

BAYRAKTAR, Rasim, Ahıska, 21. Yüzyılda İnsanlık Dramı, İzmir 1999.

BOZKURT, Enver, İnsan Haklarının Korunmasında Uluslararası Hukukun Rolü, Ankara-2003.

CHERVONNAYA, Svetlana, The Problem of the Repatriation of the Meskhet-Turks, Appendix to the Fact-Finding Mission of the FUEN (Federal Union of European Nationalities) delegation to Georgia, November 1998, http://arts.uwaterloo.ca/MINELRES/min/meskh/FUEN_Meskh.htm

M. Akif KÜTÜKÇÜ

ÇAĞIRAN, Mehmet Emin, Uluslararası Hukukta Devletin Tek Taraflı İşlemleri, Ankara-2005.

First Report on Georgia, Council of Europe, http://www.coe.int/t/E/human_rights/ecri/1-ECRI/2-Country-by-country_approach/Georgia/CBC1-Georgia.asp#P184_30012

KALAFAT, Yaşar/AĞACAN, Kamil, Güney Kafkasya Barışının Sağlanmasında Anahtar Etnisite-Ahıskalılar, Avrasya Dosyası, Cilt: 10, S: 1, s. 187-197.

MAMULIA, Guram, (Letter) <http://groups.yahoo.com/group/multiethnic/message/1398>.

MERT, Okan, Türkiye'nin Kafkasya Politikası ve Gürcistan, İstanbul 2004.

MESKHETIAN TURKS: Solution and Human Security, Forced Migration Projects, Open Society Institute, Appendix One: Framework Document, <http://www2.soros.org/fmp2/html/meskapp1.html>

MESKHETIAN TURKS: Solution and Human Security, Forced Migration Projects, Open Society Institute, Chapter Two: Contemporary Conditions and Dilemmas, <http://www2.soros.org/fmp2/html/mesktwo.html>

PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk Dersleri, I. Kitap, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara-2001.

PENTIKAINEN, Oskari/TRIER, Tom, Between Integration and Resettlement: The Meskhetian Turks, ECMI Working Paper # 21, September 2004, http://www.ecmi.de/download/working_paper_21b.pff

Radio Free Europe/Radio Liberty, <http://www.rferl.org/caucasus-report/1998/12/42-161298.asp>

SEZGİN, Mahmut Niyazi/AĞACAN, Kamil, Dünden Bugüne Ahıska Sorunu, Ankara Çalışmaları, No:14, Ankara-Mayıs 2003.

SUMBADZE, Nana, "The Problem of Muslim Population of Southern Georgia: Prospects of Deportation and the Local Resistance", <http://www.policy.hu/sumbadze/Nana--Meskhetians5.html>

ZEYREK, Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara 2001.

http://www.cavityalcin.com/dunya_siyaseti_22.html